

THE THEME OF "SUPREME LOVE" AND THE IDEA OF "ETERNAL FEMININE" IN THE GALAKTION TABIDZE'S CREATIVE WORKS

„საზეო მიჯნურობის“ თემა და „მარადქალურობის“ იდეა
გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიაში

Amiran Gomarteli

PhD in philological sciences

The Saint Andrew the First-Called Georgian University

of the Patriarchate of Georgia, Georgia;

Ilia Chavchavadze Ave.#53a, postal index, 0179,

59956 56 44, amirgom@gmail.com,

ORCID: 0000-0001-6839-7647

Abstract

Divine love/supreme love is the leading motif of Georgian classical poetry (hymnographers, "The knight in the panther' skin", King Archili, Davit Guramishvili, Nikoloz Baratashvili, Akaki Tsereteli ...).

Galaktion Tabidze continues the Georgian poetic tradition, which in turn leads to the fact that Galaktion's work was influenced by the motive of Russian theurgical symbolism - idea of "eternal feminine". This idea has its origins in European literature from Goethe (*Ewige Weiblichkeit*).

The cult of eternal feminine (mediator between heavenly and earthly origins) merged with the cult of the Virgin in Russian religious philosophy and symbolic poetry (Vladimir Soloviev). This theme found a great echo in the poetry of Alexander Blok. In this regard, there are parallels between the poetry of Al. Blok and G. Tabidze, but the theme, as in all other cases, Galaktioni adapts in his own way.

Keywords: Galaktion Tabidze, Meri, Georgian Poetry, Love Paradigm.

ამირან გომართელი

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის

სახელობის ქართული უნივერსიტეტი.

ილია ჭავჭავაძის გამზირი #53ა. საფოსტო ინდექსი: 0179,

59956 56 44, amirgom@gmail.com,

ORCID: 0000-0001-6839-7647

აბსტრაქტი

მიწიერი სიყვარული ყოველგვარი სიყვარულის პარადიგმაა. ამიტომ მიმართავენ პოეტები „საზეო მიჯნურობის“ გამოსახვისას მიწიერი სიყვარულის ანალოგიას. ქრისტიანობისათვის ყოვლისმომცველი სიყვარულის იდეა სამყაროსა და ადამიანური ყოფიერების საფუძველია. „უსიყვარულოდ მზე არ სუფევს ცის კამარაზე“, - იტყვის გალაკტიონ ტაბიძე.

მაცხოვრისა თუ ღვთისმშობლის ტრფიალება პირველსაწყისთან მიმახლებელი გრძობაა („სიყვარული აგვამაღლებს“). ღვთაებრივ სიყვარულს „საზეო“ მიჯნურობას უწოდებს „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი.

გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიაში მკაფიოდ გამოიყოფა **მერის** ციკლის ლექსები, რომლებიც არსებითად ღვთისმშობლისადმია მიძღვნილი. ეს ლექსები დამორებულია რეალობას. მათ არაფერი აქვთ საერთო ჩვეულებრივ სამიჯნურო პოეზიასთან. მიღმიურისკენ მიდრეკილი პოეტის მზერა და გულისთქმა „საღვთო ტრფიალებითაა“ აღვსილი. აკაკი ბაქრაძეს ჩაუწერია უბის წიგნაკში: „რაც ზეციური ასპექტით იკითხება გალაკტიონთან, ის პეტერ ალტენბერგმა ასე გამოთქვა: რაც ზეციურია, იგი ღვთისმშობელს უკავშირდება, რამეთუ ადამიანი ოდენ მიწიერი ცხოვრებით არ ცხოვრობს“.

საკვანძო სიტყვები: გალაკტიონ ტაბიძე, მერი, ქართული პოეზია, სიყვარული პარადიგმა.

მსჯელობა

მიწიერი სიყვარული ყოველგვარი სიყვარულის პარადიგმაა. ამიტომ მიმართავენ პოეტები „საზეო მიჯნურობის“ გამოსახვისას მიწიერი სიყვარულის ანალოგიას. ქრისტიანობისათვის ყოვლისმომცველი სიყვარულის იდეა სამყაროსა და ადამიანური ყოფიერების საფუძველია. „უსიყვარულოდ მზე არ სუფევს ცის კამარაზე“, - იტყვის გალაკტიონ ტაბიძე.

მაცხოვრისა თუ ღვთისმშობლის ტრფიალება პირველსაწყისთან მიმახლებელი გრძობაა („სიყვარული აგვამაღლებს“). ღვთაებრივ სიყვარულს „საზეო“ მიჯნურობას უწოდებს „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი.

გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიაში მკაფიოდ გამოიყოფა **მერის** ციკლის ლექსები, რომლებიც არსებითად ღვთისმშობლისადმია მიძღვნილი. ეს ლექსები დამორებულია რეალობას. მათ არაფერი აქვთ საერთო ჩვეულებრივ სამიჯნურო პოეზიასთან. მიღმიურისკენ მიდრეკილი პოეტის მზერა და გულისთქმა „საღვთო ტრფიალებითაა“ აღვსილი. აკაკი ბაქრაძეს ჩაუწერია უბის წიგნაკში: „რაც ზეციური ასპექტით იკითხება გალაკტიონთან, ის პეტერ ალტენბერგმა ასე გამოთქვა: რაც ზეციურია, იგი ღვთისმშობელს უკავშირდება, რამეთუ ადამიანი ოდენ მიწიერი ცხოვრებით არ ცხოვრობს“.

მერი ღვთისმშობლის ინგლისური სახელდებაა. ქართველები ამ სახელს ასე წარმოთქვამენ - **მარიამი**, ლათინოსები და რუსები - **მადონა და მარია**. გალაკტიონიც ამ სახელებით იხსენიებს ღვთისმშობელს.

გალაკტიონთან აშკარად ხმიანობს ქართული მწერლობის ის მოტივი, რასაც „საზეო მიჯნურობა“, „საღვთო ტრფიალება“ ჰქვია. სწორედ ამგვარ ტრფიალებას გულისხმობს სიტყვები, რომლებიც მერის (ღვთისმშობელს) მიემართება ლექსში „არ-დაბრუნება“ - „მერი! მე ისევ მენატრება ჩუმი ალერსი...“

გ. ტაბიძემ 1912 წელს რეალისტური მკაფიობით აღბეჭდილი ლექსი უძღვნა ღვთისმშობელს - „Ave Maria“ („ჰიმნი ღვთისმშობელს“):

„დედაო ღვთისავ! შენკენ მოილტვის

ლოცვა-ვედრება და საკმეველი“.

გალაკტიონის პოეზიაში ჯერ კიდევ 1910 წელს გვხვდება ღვთისმშობლის ხატება, ლექსში - „ჩემო მადონავ“. რა თქმა უნდა, „ჩემო მადონავ“ ღვთისმშობლის ციკლის

შედეგებს ვერ შეედრება, მაგრამ, პრობლემატიკის თვალსაზრისით, ის ყველაზე ადრინდელია. აქ პოეტი ღვთისმშობლის სიყვარულში ისეთ დიდი ხელოვანსაც კი ეჯიბრება, როგორც რაფაელია და ასე მიმართავს მადონას (ღვთისმშობელს): „მაგრამ ეს გწამდეს,/ ვინც უნდ გხატავდეს,/ ჩემდენ სიყვარულს/ ვერ იგრძნობს აღძრულს“.

„ქალის ლანდი“ - ასეთი სათაური აქვს გალაკტიონის ლექსს, რომელიც პირველ პოეტურ კრებულშია შესული (1914 წ.). ვისი ლანდი იგულისხმება აქ? თუ გალაკტიონს დავესესხებით, ამგვარადაც შეიძლება დაისვას კითხვა: „ვინ არის ეს ქალი ასეთი ცისფერი“? პოეტმა იგი განთიადისას „ხის რტოებში,“ იხილა. „ზეციურად, მიუწვდომლად მომელანდა“, - ამბობს გალაკტიონი და დასძენს: „ხელუხლებელს, ჰაეროვანს სხეულს ხელი ვერ შევახე“, ლექსს კი ასე ამთავრებს:

ვდგევარ გრძნობამორეული,
მოგონება სევდას მაქსოვს,
მაგრამ მახსოვს, მუდამ მახსოვს
ლანდი, წმინდა, მოწყენილი,
ლანდი არაქვეყნიური,
ლანდი უცხო, შორეული.

ეს „ჰაეროვანი“, „არაქვეყნიური“, „შორეული“ არსება, შეუძლებელია, რომელიმე რეალურად არსებული ქალი იყოს. ამავე წელს შექმნილ სხვა ლექსში („სიმღერა“) ასეთი სტრიქონებია: „და ვერ ვივიწყებ ქალწულის სახეს, სადღაც ოდესღაც ფიქრში ზმანებულს“. ეს „ფიქრში ზმანებული“ „ქალწულის სახე“ – „უსხეულო“, „ჰაეროვანი“, „ხელუხლებელი“, „არაქვეყნიური ლანდი“ სხვა არავინ შეიძლება იყოს, თუ არა ღვთისმშობელი, რომელიც განთიადისას იხილა ცაზე და რომელსაც, ხშირ შემთხვევაში, რუსულ-ევროპულ პოეზიაში გავრცელებული სახელით მოიხსენიებს - მერი.

შენ ზღვის პირად მიდიოდი მერი,

მერი, ჩემო შორეულო მერი,
შენკენ მოქრის ბედის იალქანი.
(„მერი“)

ანდა:

აქ მრავალია ცისფერი ფერი!
ეს ფერი მარად თვალს ეყვარება,
როგორც ქალწულის სახელი - მერი,
არის ცისფერი და მწუხარება.
(„გზაში“)

როცა ზეცის გახსნილ თაღს მიღმა „ერთადერთი ნაზი დარაჯი გადიფრენს თვალწინ აჩრდილი მერის“, პოეტის ეგზალტაცია პიკს აღწევს, მისი არსება მთლიანადაა მოცული უპირო ცის ლაქვარდით, თუმც ყოველთვის არაა ასე, მერი მისი სულიერი მღელვარებისა და ჭმუნვის თანაზიარიც არის:

ეს რამდენიმე დღეა და რამდენიმე ღამე,
დახურულია გული, როგორც საკანი რამე.

ჩამოიბუროს ზეცა, მისიც აღარა მჯერა -
მერის თვალებით იგი ვერ გაბრწყინდება, ვერა.

(„მერის თვალებით“)

„საღვთო ტრფიალება“ წამყვანი მოტივია ე.წ. აღორძინების ხანის ქართულ პოეზიაშიც. სიყვარულის ალეგორიული გააზრება, რომელიც ბიბლიურ „ქებათა ქებაში“ იღებს სათავეს, ამ ეპოქის ტენდენციად იქცა. ის მკაფიოდაა გამოვლენილი არჩილთან, ვახტანგ მეექვსესთან, მამუკა ბარათაშვილთან და, რაღა თქმა უნდა, დავით გურამიშვილთან, ახალ დროში კი ნიკოლოზ ბარათაშვილთან, რომელიც, საკუთარი უბედობითა და ქვეყნის უკუღმართობით შეწუხებული, შვებას და სასოებას ზეციურ საუფლოში ეძიებს („ჰე, ცაო, ცაო, ხატება შენი ჯერ კიდევ გულზედ მაქვს დაჩნეული!..“). იქ „მერანის“ ავტორს ღვთისმშობლისეული უხრწნელი მშვენიერება ეგულება - „მშვენიერება გაქვს, ცისიერო, უხრწნელი“ („არ უკიჟინო სატრფოო“), ოღონდ ეგ არის, ამგვარი ტრფობის გამოხატვა მოკვდავის ენას არ ძალუმს („მოკვდავსა ენას არ ძალუმს, უკვდავთა გრძნობათ გამოთქმა“).

გალაკტიონის დამოკიდებულება „საზეო“ მიჯნურობისადმი კარგად ჩანს იმ ჩანაწერში, სადაც მსჯელობს ბარათაშვილის ლექსზე „რად ჰყვედრი კაცსა“: „ბარათაშვილის სული ოცნებობს ქალის მშვენიერ სულზე... ამ შავ ლაბირინთში, შორს, დაუსრულებელ სილაყვარდეში, მოსჩანს სათაყვანებელი ლანდი ბეატრიჩესი, მუდმივად სასურველი და მუდმივად მიულწეველი იდეალი, ციური, ღვთაებრივი სილამაზე, ჰაეროვანი, უსხეულო ლანდი შორეული ქალის, შექმნილი სინათლისა, აღის და სურნელებისაგან... ანგელოსთა ქვეყნის ანარეკლი. ამ ქალს ბარათაშვილის ლექსში არ აქვს სახელი, შეიძლება განა ამ ბეატრიჩეში, ამ ლაურაში დავინახოთ რომელიმე ქალწული ან ახალგაზრდა ქალი, რომელიც მხურვალე გრძნობით უყვარდა მგოსანს სინამდვილეში?“ (ტაბიძე, 1975:63).

„საზეო მიჯნურობის“ სიტყვით გამოხატვა გალაკტიონსაც ისევე შეუძლებლად მიაჩნია, როგორც ავტორს ლექსისა „რად ჰყვედრი კაცსა“. აქაც ბარათაშვილს უდგას კვალში. „არ მინდა სიტყვა, არ მინდა სიტყვა“, - იტყვის გალაკტიონი მაშინ, როცა „ზექვეყნიური სიყვარულის“ გამოსახვა სურს - „ზექვეყნიური სიყვარულით მწვავს, გამოუთქმელი და მწვავე ალი“ (1914 წ.).

„საღვთო ტრფიალების“ თემას გალაკტიონის პოეზიაში, გარდა საკუთრივ ქართული ნიადაგისა, კიდევ ერთი წყარო აქვს - რუსული თეურგიული სიმბოლიზმი, გამორჩეულად კი ალექსანდრ ბლოკის პოეზია. ბლოკს გალაკტიონი, აკაკი წერეთლისა და საკუთარი თავის მსგავსად, პოეზიის მეფედ მოიხსენიებს: „იმ საშინელ წელს პოეტი-მეფე გარდაიცვალა ალექსანდრ ბლოკი“ („პროლოგი ასი ლექსის“), ხოლო ლექსში - „რუს პოეტს“ - საგანგებოდ აღნიშნავს: ბლოკთან სულიერისა და თემატურ ერთობას - „ჩვენ სივრცეებში ვართ თანაბარი“:

ნიაღვარივით მოსკდა ზღაპარი,
შორეულ ქალის, მომაკვდავ გედის,
ჩვენ სივრცეებში ვართ თანაბარი,
პალადინები ერთი იმედის.

თითქო ერთგვარად ხედავდა თვალი
დაბინდებული ნისლით და ყინვით
და ერთნაირად ვიყავით მთვრალი
შენ შენი თოვლით, მე ჩემი ღვინით.

ალექსანდრ ბლოკი უმცროს სიმბოლისტა, ე.წ. თეურგთა დაჯგუფებას მიეკუთვნებოდა. თეურგები (ანდრეი ბელი, ვიაჩესლავ ივანოვი, ალექსანდრ ბლოკი...), პოეტისა და მისტიკოსი ფილოსოფოსის, ვლადიმერ სოლოვიოვის გავლენას განიცდიდნენ. ამ გავლენამ, სხვა რომ არა ვთქვათ, რუსულ პოეზიას ისეთი დიდებული კრებული შესძინა, როგორცაა ალ. ბლოკის „ლექსები მშვენიერ ქალბატონზე“ („Стихи о прекрасной даме“). გალაკტიონიც ამ წიგნსა და მის ავტორს გულისხმობდა, როცა გულწრფელი მწუხარებით აღმოთქვა: „აღარ არის მენესტრელი მშვენიერი დამისა“. ამ სიტყვების ავტორს უთუოდ ხიბლავდა ბლოკის სიმღერა შორეულ, ცისფერთვალეზა ქალბატონზე, რომელიც პოეტს მარადქალურობის განსახიერებად ესახებოდა.

თეურგია (ბერძნ. ღვთაებრივი ქმედება), ძველი ბერძნების წარმოდგენით იყო საკრალურ-მისტერიული ურთიერთობა უზენაესთან. ვლადიმერ სოლოვიოვმა თეურგია გაიზარა მისტიკისა და ხელოვნების სუბსტანციურ ერთობად, რომლის არსიც მიწიერ და ზეციურ საწყისთა ერთიანობაში მდგომარეობდა. ასე დაედო საფუძველი რუსული ესთეტიკის სპეციფიკურ მიმართულებას - თეურგიულ ესთეტიკას. „რუს სიმბოლისტთა თეურგიული ესთეტიკა არის სულიერად მდიდარ ადამიანთა უდიდესი მცდელობა, რომ **კულტურისა და ხელოვნების გლობალური კრიზისის დროს** გააზრებულ და მონიშნულ იქნას კულტურის მომავალი ეტაპის მხატვრულ-ესთეტიკური პრაქტიკის განვითარების გზები... **იმ ხანად კულტურაში გაბატონებული პოზიტივისტურ-მატერიალისტური ტენდენციის საპირისპიროდ**“ - აღნიშნავს ვიქტორ ბიჩკოვი, სტატიაში „თეურგიული ესთეტიკის გააზრება“ (ლიტერატურა და სხვა, 2002). ხელოვანმა არაფერი არ უნდა შექმნას ღვთაებრივ ერთიანობასთან კავშირის გარეშე. ასე მიაჩნიათ ვლ. სოლოვიოვის რელიგიურ-ფილოსოფიური მრწამსის მიმდევარ თეურგებს.

რაც შეეხება თავად ვლადიმერ სოლოვიოვს, პოეტს, მისტიკოსს, მოაზროვნეს, რომელმაც მთელი ძალისხმევა შეაღია მოძღვრებას „წმინდა სოფიაზე“ და უყვარდა გათხოვილი ქალი სოფია ხიტროვო, საკმაოდ მძლავრი ბიძგი მისცა რუსული ფილოსოფიის იმ ნაკადს, რომელსაც „ახალი რელიგიური ცნობიერება“ ეწოდება. ვიაჩესლავ ივანოვი ასე ახასიათებდა ვლ. სოლოვიოვს: „ვლადიმერ სოლოვიოვი - ღვთაებრივი სოფიას მომღერალი, ჭეშმარიტი გარდამქმნელი ჩვენი რელიგიური მისწრაფებებისა“. სოლოვიოვის აზრით, ხელოვანმა ახალი, თავისუფალი კავშირი უნდა დაამყაროს რელიგიასთან, მხატვრები და პოეტები ქურუმები და წინასწარმეტყველები უნდა გახდნენ. ვიაჩესლავ ივანოვის აზრით, „თეურგია არის შემოქმედება, რომელსაც ღვთაებრიობის ბეჭედი აზის“.

„მარადქალურობის“ იდეა (გერ. Ewig Weibliche) გოეთედან იღებს დასაბამს. ღვთაების არსად და უმაღლეს სიკეთედ გოეთეს მარადმქმედი და ყოვლისმომცველი სიყვარული მიაჩნია, რომელიც ყოველივეს ასულიერებს და ასაზრდოებს - „მარადქალურობა“ ესაა ტრანსცენდენტური ძალა, რომელსაც სიყვარულის მეშვეობით აპყავს ადამიანი მარადიული შემოქმედებითი საქმიანობის სფეროში. „ფაუსტში“ „მარადქალური“ საწყისი სამყაროს გამაერთიანებელი და მაცოცხლებელი, მარადმქმედი ძალაა. ამ ძალის მეშვეობით ადის ფაუსტი სინათლით გასხივოსნებულ კოსმიურ სივრცეში. „ფაუსტის“ მეორე ნაწილის ფინალში მისტიკური ქორო „მარადქალური“ ფენომენის სადიდებელს აღვლენს: „მარადიულ ქალური ძალა მიგვეზიდება“.

გოეთეს შემდეგ „მარადქალურობა“ იქცა უნივერსალურ სიმბოლოდ, მისტიკურ სახედ „სოფიასი“ - ღვთაებრივი სიბრძნის („ზეშთასიბრძნის“) ქალურ პერსონიფიკაციად. ამგვარი აღქმა „მარადქალურობისა“, უპირატესად, ვ. ლ. სოლოვიოვის მოძღვრების მიმდევარი „ვერცხლის საუკუნის“ რუსი თეურგი სიმბოლისტებისთვის არის დამახასიათებელი. „ჰაერში იგრძნობა სურნელი „მარადქალურობისა“, - აცხადებდა

თეურგიული სიმბოლიზმის იდეოლოგი ანდრეი ბელი. მისი სიტყვები მოწოდებასავით გაისმოდა კოლეგების მიმართ.

ვლადიმერ სოლოვიოვმა რელიგიური იდეები საყოველთაო ევროპული კრიზისის ფონზე იქადაგა. შემთხვევითი არ იყო მისი სამაგისტრო დისერტაციის თემის არჩევანიც: „დასავლეთის ფილოსოფიის კრიზისი (პოზიტივიზმის წინააღმდეგ)“.

სოლოვიოვთან ემპირიული სამყარო მეტაფიზიკური სამყაროს შებრუნებული მხარეა, ემპირიული რეალობა მოკლებულია ნამდვილ არსებობას, ილუზიაა (შდრ. გალაკტიონის „სინამდვილე... არ ყოფილა“), მეტაფიზიკური სამყარო ყოველგვარ დროზე ამაღლებული ღვთაებრივი ყოფიერებაა. ადამიანს აქვს რელიგიური მოთხოვნილება, აბსოლუტურ არსებობაშიც ჰქონდეს წილი, სურს, ტრანსცენდენტურთან ერთად იარსებოს.

ვლადიმერ სოლოვიოვის მიხედვით, „მარადქალურობა“ არის განსახიერება ღვთაებრივი „ყოვლადერთობისა“. რაც შეეხება „მარადქალურობის“ არსს, ის რელიგიურ-ფილოსოფიური გაგებით, ახლოს დგას მსოფლიო სულთან, „სოფიასთან“, რომელიც არის შუამავალი ღვთაებრივსა და მიწიერ ყოფიერებას შორის. ამიტომ ერწყმის „მარადქალურობის კულტი“ ღვთისმშობლის კულტს, რომელმაც გააერთიანა ცა და მიწა. აქ იმის გახსენებაც უპრიანია, რომ ქართული ჰიმნოგრაფია ღვთისმშობელს „კიბედ“ მოიხსენიებს, რამეთუ სულიწმინდა მის წიაღში განსხეულდა, რითაც ცა და მიწა ერთმანეთს დაუკავშირებდა. „იაკობ კიბედ გიხილა“, - ამბობს ქართველი ჰიმნოგრაფი იოანე შავთელი ღვთისმშობლის შესახებ.

სიყვარული არის სფერო „მარადქალურობის“ გამოვლინებისა. „მარადქალურობა“, უპირველეს ყოვლისა, არის წყარო მშვენიერების განცდისა ხელოვნებაში და მის გარეთაც. აქედან გამომდინარე, ხელოვნება, ვლადიმერ სოლოვიოვის მიხედვით, „მარადქალურობის“ ნიშნით წარიმართება. სიყვარულისა და ქალურობის გამოხატვა ასევე უმნიშვნელოვანესია მწერალ ვლადიმერ სოლოვიოვისათვის. მისი „სოფია“ საკმაოდ ადამიანურია, მაგრამ დაშორებულია ყოფით რეალობაში არსებულ ყოველგვარ ვნებებს. ის არის გზა სულიერი სრულყოფილების მწვერვალამდე მიღწევისა. „ვერცხლის საუკუნის“ რუსულ პოეზიაში „მარადქალური“ გამოხატულებაა მისტიკური სატრფოსი, არ გაიგივდება არავითარ მიწიერთან და მხოლოდ იმედსა და წარმოსახვაში არსებობს.

აქვე ვიტყვი, რომ ამგვარი „მარადქალურობის“ მოტრფიალე და მომღერალია გალაკტიონ ტაბიძე - ავტორი მერი/ღვთისმშობლის უმშვენიერესი ლექსების ციკლისა.

ალექსანდრე ბლოკის მერი, ისევე, როგორც მისი თეურგიული შეხედულებები, ვლადიმერ სოლოვიოვის რელიგიურ-ფილოსოფიურ მრწამსიდანაა ამოზრდილი. ბლოკისთვისაც, სოლოვიოვის მსგავსად, „მარადქალურობა“ - უხრწნელი ღვთაებრივი საწყისი - სამყაროს მამობრავებელი ძალაა, ზემთასიბრძნის - „სოფიას“ - შინაარსია.

თეურგები ვლ. სოლოვიოვის „ყოვლადერთობის“ პრინციპის კვალდაკვალ, ამითიურებდნენ მიწიერს და ქმნიდნენ ახალ მითოსს. ამის აუცილებლობას ისინი თეორიულადაც ასაბუთებდნენ, ანდრეი ბელი თუ ვიაჩესლავ ივანოვი. ასე გაამითიურა ალექსანდრე ბლოკმა ციხი - ლუბოვ მენდელეევა. ამგვარი რამ სრულად პასუხობდა თეურგების თვალსაზრისს. ანდრეი ბელიმ ჯერ კიდევ მაშინ აღიარა ალექსანდრე ბლოკი ჭეშმარიტ თეურგად, როცა ხელნაწერში გაეცნო მის ლექსებს, და გამოქვეყნებულად კი არ იყო ბლოკის „ლექსები მშვენიერ ქალბატონზე“. გალაკტიონმაც შექმნა ამგვარი მითი ციურ-ღვთაებრივ სატრფოზე, რომელსაც მერი ჰქვია.

***

ახლა გალაკტიონის ყველაზე გახმაურებული ლექსის, „მერის“ შესახებ:

„მერი“ („შენ ჯვარს იწერდი“) 1915 წლის სექტემბერში გამოქვეყნდა „თეატრსა და ცხოვრებაში“ და სათაური ლათინური ასოებით იკითხებოდა - „Merry“. მერის ხსენება პირველად გვხვდება რამდენიმე თვით ადრე ჟურნალ „განთიადში“ დაბეჭდილ ლექსში, რომლის სათაური იყო „მერი“ („შენ ზღვის პირად მიდიოდი მერი“). 1919 წელს გამოცემული კრებულისათვის - „არტიტული ყვავილები“ - გალაკტიონმა „თეატრსა და ცხოვრებაში“ დაბეჭდილი ლექსის - ახალი რედაქცია შექმნა, სათაურის ლათინური დაწერილობაც უარყო და მასაც „მერი“ უწოდა. შემდგომში, გამეორების თავიდან ასაცილებლად, პირველად გამოქვეყნებული ლექსი ასე დაასათაურა - „შენ ზღვისპირად“, რომლის ფინალური ფრაზაა: „მერი, ჩემო შორეულო, მერი, შენკენ მოქრის ბედის იალქანი“. ეს „შორეულო მერი“ უკვე იმის მიმანიშნებელია, რომ ჩვეულებრივ მიწიერ ტრფობასთან არ უნდა გვქონდეს საქმე. ეს თემა კიდევ უფრო გაღრმავდა იმ ლექსში, რომელიც „თეატრსა და ცხოვრებაში“ დაიბეჭდა და დიდი ვნაბათაღელვა გამოიწვია.

„მერი“-ს ადრესატად უმშვენიერესი მერი შერვაშიძე მიიჩნის, იმპერატორის კარის ფრელინა, რომლის შესახებ ნიკოლოზ მეორეს უთქვამს - Княгиня, грешно быть такой красивой („თავადის ქალი, ცოდვის ტოლფასია ასეთი სილამაზე“).

ლექსში ღიად გაცხადებული ტრფობა დაინახეს. ქუთაისის საზოგადოების დიდი ნაწილი (სადაც იმჟამად იმყოფებოდა მერი შერვაშიძე) აღშფოთებული იყო ასეთი სითამამით, ნაწილი კი, ალბათ, თანაუგრძობდა პოეტს, რომელიც სატრფოს ჯვრისწერას ესწრებოდა (ის კი არავის აინტერესებდა, რომ მერი შერვაშიძემ 1915 წელს კი არა, სამი წლის მერე დაიწერა ჯვარი გიგიშა ერისთავზე). ასე შეიქმნა ლეგენდა, უფრო სწორად, დაიწყო იგი, რომელიც დღემდე გრძელდება. სამეცნიერო ნაშრომებშიც კი შეხვდებით მის გამოძახილს; გალაკტიონ ტაბიძის ლექსების მცირე პოეტური კრებულებიც არსებობს, მერის ციკლის ლექსებისა, რომელსაც მერი შერვაშიძის პორტრეტი ამშვენებს.

რეალურ საფუძველს მოკლებულ ლეგენდას ერთი ხიბლი უდავოდ ახლავს - გალაკტიონის სამი ცოლიდან ჩვენი ხალხის გულისწადილმა სათაყვანებელი პოეტი ვერცერთისთვის ვერ გაიმეტა. მის სატრფოდ მართლაც ლეგენდარული სილამაზის მერი შერვაშიძე დასახა. არის ამ ლეგენდასა და შოთა რუსთველისა და თამარის ტრფობის ფსევდოისტორიაში რაღაც საერთო. რუსთველის ნანდაურადაც ხალხის ფანტაზიამ ვინმე უბრალოდ მშვენიერი ქალი კი არა, მეფეთმეფე თამარი წარმოიდგინა.

ისევ პირველსავე სიტყვასა მოვიდეთ და კვლავ „მერის“ („შენ ჯვარს იწერდი“) დავუბრუნდეთ.

ამ ლექსში, ერთი შეხედვით, მიწიერ ტრფობასთან გვაქვს საქმე. მიწიერი სიყვარული აქაც ღვთაებრივი სიყვარულის პარადიგმაა, თუმც, ღვთისმშობლის ციკლის სხვა ლექსებთან შედარებით, აშკარად ამაღლებულია ორიგინალობის ხარისხი.

„მერიში“ აღწერილი ჯვრისწერა ქორწინებაა. ქორწინება გადატანილი აზრით, თეოლოგიური გაგებით, ნიშნავს კავშირს ღვთაებრივთან. ეს კი საუკუნეთა მანძილზე წარმოადგენდა არა მხოლოდ პოეზიის, არამედ, საზოგადოდ, ხელოვნების თემას. მაგალითად, რუსული ხატწერის სტროგანოვის სკოლის ერთ-ერთი, 1600 წლის ნიმუში, რუსულ და ევროპულ ხელოვნებაში, განიხილება, როგორც სოფიის (ღვთაებრივი სიბრძნის) ქორწინების სცენა. სოფია აქ გამოსახულია პატარძლის როლში. „ხატი ასახავს იესო-მესიის ქორწინებას თავის დედობრივ საპატარძლოსთან, ეკლესია-მარიამთან, დედობრივ-პატარძლურ თანამებრძოლთან“ (ციტირებულია გერმანელი მკვლევარის, თომას შიპფლინგერის წიგნიდან, (Шипфлингер, 1977:254), რომელიც ქალწულ მარიამის რუსულ კულტს შეეხება.

გალაკტიონის ლექსში „მერი“ უზადო ოსტატობითა და ხატოვანებითაა გადმოცემული ლირიკული სუბიექტის მწუხარება არშემდგარი ჯვრისწერა/ქორწინების

გამო, რაც ლექსშიც, გადატანითი აზრით, ციურ-ღვთაებრივ საპატარძლოსთან - მერი/ღვთისმშობელთან, ანუ ღვთაებრივთან არშემდგარ კავშირს გულისხმობს.

არშემდგარი სულიერი კავშირი ღვთაებრივთან - ესაა „მერის“ უმთავრესი სათქმელი. ასე რომ, ეს ლექსი რწმენის კრიზისს ასახავს. რაც, ბუნებრივია, გამორიცხავს ყოველგვარ ვარაუდს, თითქოს ლექსი ჭაბუკი პოეტის მიერ უიღბლო სიყვარულის გამოტირება იყოს. არაფერი ამის მსგავსი არ არის ლექსში, აქ უდიდესი ექსპრესიულობითაა გამოხატული ზეციური ლაჟვარდის მოტრფიალე პოეტის უმძაფრესი განცდა და წადილი; ტრაგიკულ ტონალობაშია წარმოჩენილი რწმენადაკარგული, ნიჰილისტური ეპოქის სულიერი კრიზისი. ამ ტრაგიზმს კიდევ უფრო აძლიერებს პიროვნების სულიერი გადარჩენისკენ მიმართული ის უდიდესი ძალისხმევა, რაც ყოველ სტრიქონში გამოსჭვივს.

„არტისტულ ყვავილებში“ გამოქვეყნებულ ლექსში გალაკტიონმა ამოიღო პირველნაბეჭდ ვარიანტში არსებული მსუბუქი ეროტიკული შეფერილობის სტრიქონები. გულუბრყვილობაა იმაზე ფიქრი, რომ ეს პოეტმა მერი შერვაშიძისადმი ღიად გაცხადებული ტრფობისაგან აღშფოთებული საზოგადოების დასამშვიდებლად გააკეთა. იმ ღვთაებრივ ტრფიალებაში, რაც ლექსის შინაარსს წარმოადგენს, აშკარა დისონანსი შეჰქონდა ფრაზას: „სხვისმა ალერსმა უნდა დაგათროს?/ სხვამ უნდა მიგცეს იღუმალ ზღაპრებს“. განსაკუთრებით კი სტრიქონებს - „ნუთუ სხვამ უნდა დასწვას ეგ მკერდი/ თოვლივით თეთრი და მშვენიერი“. როგორც ჩანს, ამას მოგვიანებით დაუფიქრდა პოეტი და სავსებით სწორად მოიქცა, როცა ზემომხმობილი სტრიქონების გამო პირველნაბეჭდი ვარიანტიდან ორი სტროფი ამოიღო. ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ მიუთითებს მერის ციკლის ლექსების ავტორის დამოკიდებულებას ციურ-ღვთაებრივ ადრესატთან.

ასეთია ჩემული ხედვა „მერის“ აზრობრივი შინაარსისა. სხვას მეტს ვედარაფერს ვიტყვი ქართული ლირიკული პოეზიის ამ ჭეშმარიტ შედეგზე, ვერ დავიწყებ მის დამლა-დანაწევრებას, ვერც რითმაზე, ევფონიაზე, მეტაფორებსა თუ ტროპული მეტყველების სხვა სახეებზე მსჯელობას. ამგვარი განზრახვა უთუოდ გაანელებდა ამ უმშვენიერესი ლექსით მოგვრილ უმძაფრეს ემოციას.

დამოწმებული წყაროები და ლიტერატურა

ტაბიძე, გ. (1975). *თხზულებანი 12 ტომად*. XII. თბილისი.

ლიტერატურა და სხვა. (2002). #4.

Шипфлингер Т. (1977). *София-Мария целостный опыт творения*. Москва.

REFERENCES

t'abidze, g. (1975). *tkhzulebani 12 t'omad*. [Works in 12 volumes]. XII. Tbilisi.

lit'erat'ura da skhva. [Literatura da Skhva]. (2002). #4.

Shipflinger T. (1977). *Sofija-Marija celostnyj opyt tvorenija*. [Sophia-Maria the holistic experience of creation]. Moscow.